

Eýran... Özgerişiniň buşlukçylary

Category: Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 25 январа, 2025

Eýran... Özgerişiniň buşlukçylary EÝRAN... ÖZGERIŞIŇ BUŞLUKÇYLARY

Režimi iň howatyrlandyrýan zat – protestleriň belli bir ýaş topary ýa-da halk bilen çäklenmän, 1979-njy ýylda Eýranda režimiň gurlan wagtyndan bäri görlüp-eşdilmedik we umumy herekete öwrülmegi

Ertir üçünji aýyna girýän protestleriň gysga we orta aralykda eýran režiminiň tebigatynda düýpli özgerişliklere sebäp bolmagyna garaşylmaýar.

Emma Mahsa Amininiň ölümi bilen başlan we jemgyýetçilik hereketine öwürülen protestler jemgyýetiň hem-de döwletiň nähili bolmalydygy hakdaky talaplaryny öňe sürüp başlady.

Yrakly ylmy-barlagçy Haýdar el-Huiniň (Hayder al-Khoei) geçen sişenbe günü «Washington Post» gazetinde sitata alynan twiti eýran jemgyýetinde orta çykan sosial, medeni, syýasy ytagatsyzlygyň subutnamasyndan başga zat däldi.

Režimi iň howatyrlandyrýan zat – protestleriň belli bir ýaş topary ýa-da halk bilen çäklenmän, 1979-njy ýylda Eýranda režimiň gurlan wagtyndan bäri görlüp-eşdilmedik we umumy herekete öwrülmegidir.

Haýdar el-Huiniň iňlis dilinde paýlaşan twitiniň terjimesi şeýle:

«Ýakynda Tährana gitdim. Şäherde rewolýusiýa bolup geçýän ýaly duýlanok, imisalalyk. Emma iňňän uly sosial-syýasy

öwrülişikleriň bolup geçendigi belli: aýal-gyzlar köçelerde başýapynjasyz gezip ýörler. Megerem, ahlak polisiýasy iň bolmanda belli bir wagta çenli dyňkyny çykarman oturar ýaly edilipdir, onuň hemişelik ýitirim ediläýmegi-de ahmal».

«Washington Post» gazetiniň salgylanan twitiniň Eýranda soňky iki aý bäri bolup geçýän hereketleriň dije halk gozgalaňy derejesine ýetmedik protest hereketi däldigini, emma daşyndan göräýmäge hem-de düýpli raýat-ytagatsyzlyk hereketine öwrülenligidir.

Hawa, eýranly gyz-gelinler, ene-atalar, erkek doganlar we gyz uýalar aýaga galdy. Munuň özi, maşgalalaryň, goňşy-golamlaryň, dogan-garyndaşlaryň, tanyş-bilişleriň we dost-ýarlaryň gatnaşanmagynda režimi ünjä goýan we gowşadan ideologik raýat-ytagatsyzlyk hereketine meňzeyän ýagdaý döredendigini aňladýar.

Iň howplusy bolsa, «Besic» güýçleriniň, Rewolýusion gwardiýanyň (RG), Içeri işler ministrliginiň bilelikdäki koordinasiýasynyň başlanan wagtyndan bir hepde geçensoň, ýokary okuw jaýlarynyň berk gysaja alynmagy we režimiň düzgünlerine garşy baş galdyran talyplary gözegçilige almak üçin öz aralarynda howpsuzlyk ofislerini guranlygydyr.

Ýöne näçe çabalansalar-da, protestleri basyp ýatyrmagyň hötdesinden gelip bilmediler. Gaýtam eýran şäherleriniň köçeleri we meýdanlary häzirem märekeli hem-de dartgynlylygyň öýjügi bolmagynda galýar.

Bulam demonstratlar bilen režimiň arasyndaky dartgynlylygyň režimiň durnuklylygyna howp salyp biljek görnüşde belli bir wagta çenli dowam etjekdigini aňladýar.

ВОСТАНІЕ КАЗІ

МЕДЕЯ БЕНДЖАМИН

ИРАН ИЗНУТРИ

РЕАЛЬНАЯ ИСТОРИЯ И ПОЛИТИКА
ИСЛАМСКОЙ РЕСПУБЛИКИ ИРАН

DirectMEDIA

kitapcy.ru

Aslynda geçen şenbe gününden bári režim bilen demonstratlaryň arasyndaky dartgynlylyk kesgitleýji tapgyra girdi.

Emma basyş islän maksatlaryna ýetip bilmedi. Eýranly aýal-gyzlary režimiň kada-kanunlaryna aç-açan garşy çykmakdan we köçelerde bürenjeklerini çykarmakdan saklap bilmedi. Eýrandaky kürtler, araplar, buluçlar ýaly ezilen etniki azlyklary yza tesdirmekden we protestleri soňlandyrmakdan ejiz geldi. Azerileriň aktiw nasionalistler hökmünde döwlete gatnaşygyny protest hereketine we merkez bilen sferanyň arasynda, ýagny, Tährandaky merkezi hökümete garşy sebitleýin gozgalaňyň kristallaşmagyna gatnaşyklaryň dowam etmeginiň öňüni alyp

bilmedi.

Tähran, Yspyhan, Şiraz, Töwriz ýaly uly şäherleriň ýaşayyş massiwlerindäki howpsuzlyk edaralary protestleriň soňlanmagyny däl-de, diňe demonstratlaryň sanynyň azalmagyny gazanyp bildi. Hökümetoň howpsuzlyk güýçleriniň şowsuzlygyna bolan nägileligi bu gezek has ýowuz basyşlary etmek bilen çäklenmez. Protestleriň şeýle ýagdaýda dowam etmegi ony başgaça ýollara ýüz urdurar.

Gaýtam tersine, protestleriň dowam etmegi we şular ýaly formada gozgalaňa öwrülmegi onuň ýüzüni ýurduň daşyna gönükdirip, başgaça ýollara ýüz urmaga iterer, eger muny şeýdäýse, öz sosial gurluşyny düýpli krizislere sezewar eder. Demonstrasiýalar ikinji aýna girenden bäri režim kese ýerli aktýorlary haosa beleň bermekde aýyplaýar. Eýýäm bir hepde bäri mundan jogapkär daşary ýurtlyny jezalandyрма pikirini öňe sürýär. Munuň soňy basyşlar şowsuz gutarsa, fronty üýtgedip biler.

Azerbaýjanyň Nakşe-Jahan meýdany bilen serhet konflikti, Demirgazyk Yraga garşy gönükdirilen hüjümler we goňşy ýurduň jezalandyrylma ähtimallygyndan söz açmagyň özi kararyň netijesi nähili gutarjagyna garamazdan, konflikti ýurduň daşyna bulaşdyrmakdan üçin edilen soňky synanşykdyr.

Şoňa görä hem Eýranyň içi gozgalaňa tarap barýar, režim bolsa konflikti ýurduň çäkleriniň daşyna itip, konflikden ujyz sypaýjak bolýar.

Beýleki bir ýandan ýakyn we daş ýurtlar berk saýlaw öwrülişiklerine hem-de bileleşiklere ýanaşmak bilen bir hatarda göreşme mümkinçiligini-de gazanyp biler.

Aýratynam, bu babatda ädiljek haýsydyr bir ädim ýa-da içerde bolup geçýänler bir özgerişiň ýa-da gozgalaňyň başlangyjynyň buşlukçysy bolup biler.

Mustafa FAHS.
05.11.2022 ý. Publisistika